

**MİDYAT -TUR ABDİN ZAZ (İZBIRAK) KÖYÜ'NDE RAHİBE VERDE
GÖKMEN'İN CAN GÜVENLİĞİ VE BÖLGEDEKİ SÜRYANİ KÖYLERİNİN
GENEL TOPLUMSAL DURUMU**

RAPOR

“TAŞLARIN ANLATMASI LAZIM BURADA, ÇÜNKÜ İNSANLAR ARTIK YOK”

**İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
İSTANBUL ŞUBESİ
IRKÇILIK VE AYRIMCILIĞA KARŞI KOMİSYON**

Hazırlayan: Ayşe Günaysu

TEŞEKKÜR

Tur Abdin bölgesindeki Süryani köyleriyle bağlantımızı kuran, buralarda görüşmeler yapmamızı mümkün kılan Eyüp Ergün ve Arkeolog Eliyo Eliyo'ya, onlarla ve Rahibe Verde Gökmen'le tanışmamızı sağlayan Sinan Hüseyin'e, verdiği mücadelenin belgelerini bizimle paylaşan İsa Acan'a teşekkür ederiz.

İÇİNDEKİLER

1. RAPOR ÖZETİ

- 1.1 Yapılan yazışma ve görüşmelerden çıkan sonuçlar
- 1.2 *Değerlendirmemiz:*

2. RAHİBE VERDE GÖKMEN'E YÖNELİK HAK İHLALLERİ

- 2.1 7 - 12 Temmuz 2017 Ziyaretimizden Gözlemlerimiz ve Notlar
- 2.2 Rahibe Verde Gökmen'in anlatımı:
- 2.3 Bizim tanıklığımız:

3. 3 - 4 EYLÜL 2018 TUR ABDİN ZİYARETİMİZDEN GÖZLEMLER VE NOTLAR

- 3.1 Rahibe Verde Gökmen'in anlatımı
- 3.2 Muhtar Feyzullah Aslan'la görüşme
- 3.3 Anıtlı Karakol Komutanı ile görüşmemiz
- 3.4 Ziyaretimizden çıkardığımız sonuç

4. ZAZ KÖYÜNDE MÜLKİYET HAKLARININ GASPI, TEMEL İNSAN HAKLARININ İHLALİ

- 4.1 Sayfo sırasında Zaz köyü
- 4.2 Bugünün Zazlı Süryanileri Sayfo'dan hayatta kalanların torunları
- 4.3 1990'larda Zaz
- 4.1 İsa Acan'ın bitmeyen hak mücadelesi
 - 4.1.1 İsa Acan kimdir?
 - 4.1.2 1993'ten bugüne hak ihlalleri ve İsa Acan'ın her biri için yaptığı başvurular

5. TUR ABDİN'DE ZİYARET EDİLEN SÜRYANİ KÖYLERİNDE HAK İHLALLERİ "TAŞLARIN ANLATMASI LAZIM BURADA. ÇÜNKÜ İNSANLAR ARTIK YOK."

- 5.1 Köylerin genelindeki durum.
- 5.3 Derkube (Karagöl)
- 5.4 Dayro Da Slibo (Çatalçam)
- 5.5 Bsorino (Haberli)
- 5.6 İştâr-Sare – (Sarıköy)
- 5.7 Tur İzlo Köyleri

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

- 6.1 Rahibe'ye ilişkin:
- 6.2 Turabdin'in Süryani köyelerine ilişkin

4. RAPOR ÖZETİ

İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi, Irkçılık ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon, Tur Abdin'in (Midyat bölgesi) Zaz (değiştirilmiş adıyla İzbırak) Köyü'nde, Mor Dimet Kilisesi'nde tek başına yaşayan Rahibe Verde Gökmen'in durumunu haber aldıktan sonra, Temmuz 2017'den başlayarak, Rahibe'yi birkaç kez ziyaret etmiş ve Hamburg'da yaşayan Zaz Köyü Derneği Başkanı İsa Acan ile telefon görüşmeleri ve yazışmalar yapmıştır. Komisyon, Zaz Köyü'ne 2-7 Temmuz 2017 tarihleri arasında yaptığı ziyarette, aşağıda ayrıntılarıyla yer aldığı şekilde, bölgedeki 9 Süryani köyünü ziyaret etmiş, köylü, papaz ve muhtarlarla görüşmüştür. 3 - 4 Eylül 2018'de de Rahibe'nin yanı sıra, köy muhtarı Feyzullah Aslan ve Anıtlı Karakolu Komutanı Kıdemli Başçavuş Kadir Altıntaş ile görüşülmüştür.

1.1 Yapılan yazışma ve görüşmelerden çıkan sonuçlar:

- ✓ 1500 yıllık Mor Dimet Kilisesi'nde yaşayan Rahibe Verde Gökmen uzun yıllardır taciz ve tehdit edilmektedir. Korku içinde yaşaması için çeşitli yöntemler denenmektedir: Kimliği belirsiz kişiler, kilisenin kapısına araçlarla gelip uzun saatler beklemekte, kimi zaman tekbirler getirerek kapıyı yumruklamakta, kimi zaman Rahibe'ye yönelik doğrudan hakaret etmekte, kimi zaman da ölümle tehdit ederek Rahibe'nin kiliseyi ve köyü terk etmesini istemekteler. Rahibe'nin yetkili makamlara yaptığı tüm şikayetler, kimsenin bu olaylara tanıklık etmeye yanaşmamasından dolayı, "delil yetersizliği"nden sonuçsuz kalmaktadır.
- ✓ 90'lı yıllarda korucuların ve yakınlarının baskınları ve tacizleri sonucunda köylerini terk etmek zorunda kalan Zazlı Süryanilerin evlerine, komşu Ortaca (Heştrek) köylerinden kişiler yerleşmiş olup, bu kişiler Süryanilerin tarlaları, üzüm bağları, meşe ağaçları gibi mal varlıklarına el koyma girişiminde bulunmaktadır. Süryanilerin ekili tarlalarına el koyulmakta veya ekili olmayan tarlaları izinsiz sürülerek ekinler gasp edilmektedir. Süryanilerin, yurtdışından gelip çevre köylerden işçi tutarak kendi tarlalarını sürmelerine ve ekinlerini toplama çabalarına işçiler tehdit edilmek suretiyle mani olunmaktadır. Bu durum Rahibe Verde Gökmen'e yapılanlarla doğrudan bağlantılıdır. Rahibe'nin kiliseyi bırakıp gitmesi bu kişilerin amaçlarına ulaşmalarını, yani köyün tamamına el koymalarını kolaylaştıracaktır.
- ✓ Tur Abdin'de Zaz'ın yanı sıra ziyaret edilen Dayro da Slibo (Çatalçam), Derkuba (Karagöl), Haş (Anıtlı), Der-Hadad (Mor Aho Manastırı), Bsorino (Haberli), Sare (Sarıköy) ve Kafro (Elbeğendi/Cennet) köylerinin hepsinde hak ihlalleri öyküsü neredeyse bire bir aynıdır: Raporun ilgili bölümünde ayrıntılarıyla anlatılacağı gibi Süryanilerin ev, tarla, arsa, mera, bağ, bahçe gibi taşınmaz malları üzerinde işgal vakaları yaşanmış ve yaşanmaktadır. Tapu ve kadastro keşif işlemleri için gelen görevlilerin, silahlı aşiret mensuplarıncı kimi zaman tehdit, kimi zaman "ikna" edildiği,, kadastro işlemlerinin işgalciler lehine sonuçlandırıldığı görülmektedir. Açılan davalar sürüncemede kalmış, gerek aynı dönemdeki tapu kadastro kayıtlarının modernizasyonu çalışmaları sırasında, gerekse açılan davalarda mahkemenin tayin ettiği keşif memurlarını korkutma, tehdit etme veya çıkar sağlama gibi çeşitli yöntemlerle tarla ve araziler işgalcilerin üzerine geçirilmiştir. 90'lı yıllarda köylerinin devlet ve korucular tarafından boşaltılmasının ardından çeşitli Avrupa ülkelerine göç eden ve sonrasında "Köye Dönüş Yasası"ndan yararlanarak resmi makamların çağrısı ile 2000'li yılların başında geri dönen Süryaniler, Müslüman halk, özellikle güç sahibi Kürt aşiretler tarafından hoş karşılanmamış ve tehdit ve tacize uğramışlardır. Bölgede bu husumet devam etmektedir.
- ✓ Bölgede paha biçilmez tarihsel ve kültürel değere sahip kilise, manastır ve bunların kalıntıları sürekli olarak definecilerin tahribine maruz kalmakta, Süryanilerin kültür mirası yok edilmektedir. Rahibe Verde Gökmen'i uzaklaştırma çabalarının nedenlerinden biri de,

Gökmen'in oradan uzaklaştırılmasıyla sahipsiz kalacak olan Mor Dimet Kilisesi'nin dehlizlerinde bulunduğu inanılan "define" için kiliseyi rahatça kazıp deşebilme arzudur..

- ✓ Son ziyaretimiz ve ardından Rahibe ile telefonda görüşmelerimiz sonucunda, sayıca az olduklarına ve yapmak istediklerini gerçekleştirecek güçlerinin bulunmadığına kanaat getirmemize rağmen, Zazlı bazı Süryanilerin Rahibe'yi kiliseden ve köyden uzaklaştırmak istediklerini öğrendik. Bugüne kadarki araştırma ve görüşmelerimizden, bu kişilerin başta Muhtar Feyzullah Aslan ve çevresi olmak üzere, Ortaca Köyü'ndeki Rahibe'yi hedef almış kişilerin etkisiyle böyle bir tutum içine girdikleri sonucuna varmaktayız. Aşağıda Paragraf 3.2'de bahsedilen 2009 tarihli, bir kısım Zazlı Süryaninin, Rahibe'den köyü terk etmesini talep ettiği yazıyla birlikte düşündüğümüzde, bu kanaatimiz güçlenmektedir.

1.2 Değerlendirmemiz:

Raporumuzun "6. Değerlendirme ve Sonuç" bölümünde belirteceğimiz gibi, Rahibe bir düşmanlık ağı ile çevrilmiş, yalnız bırakılmış ve kısıtlanmış durumdadır. Bunun kaynağında, 1915 Süryani soykırımı Sayfo (ya da Seyfo) başlayarak Süryanilerin anayurtlarından kopartılmış olmaları, tarihlerine ve ata topraklarına sahip çıkmaya çalışanların da tehdit, taciz, göz korkutma da dahil olmak üzere çeşitli hak ihlallerine uğrayışları yatmaktadır. Devlet yetkililerinin Rahibe'nin bulunduğu yerde korkmadan yaşayabilmesi için, raporumuzun sonuç bölümünde ayrıntılandığımız şekilde gerekli bütün önlemleri almaları gerekmektedir.

Yine Değerlendirme ve Sonuç bölümünde ayrıntılandığımız şekilde, Tur Abdin bölgesi Süryani köylerine yönelik arazi, tarla, mera, meşelik gaspları, taciz, tehdit, yıldırma ve benzeri hak ihlallerine karşı kolluk kuvvetleri tarafından etkin önlemler alınmalı, yerel yöneticiler ve mülki amirler mağdurlardan yana açık ve kararlı tavır almalı, sürüncemede olan davalar ivedilikle ele alınmalıdır.

5. RAHİBE VERDE GÖKMEN'E YÖNELİK HAK İHLALLERİ

2.4 Rahibe'nin durumuna ilişkin edindiğimiz genel bilgiler

Kiliseye, Rahibe'ye ve o zaman hayatta olan Abuna (Rahip) Yakup'a yönelik taciz daha 2013 yılında internet medyasında, suryaniler.com ve inanç özgürlüğü web sitelerinde yer almıştır. (EK 1 – İnanç Özgürlüğü Web Sitesi'nde çıkan 24 Ekim 2013 tarihli haberin kopyası, Ek 2 – 27 Ekim 2013 Haber Türk gazetesinin "15 Kişi Kilisenin Kapısına Dayandı" başlıklı haber)

Rahibe, geçtiğimiz yıllarda muhtar Feyzullah Aslan ve kardeşi Nuri Aslan tarafından ölümle tehdit edildiğini ve küfürlere maruz kaldığını belirterek Anıtlı Karakolu'na şikayette bulununca savcılık kendisini çağırarak ifadesini almıştır.

Ayrıca Rahibe Midyat Jandarma Karakolu'na dilekçeyle başvurmuş, karakol "Can Güvenliği için Dilekçe ile Müracaat Eden Şahıslar ile Görüşme Belgesidir" başlıklı belgeyle görüşmeyi tutanak altına almıştır. Görüşmeyi yapan J. Asb. Çvş. Abdullah Cüçük ve Verde Gökmen imzalı belge, EK. 3'de yer almaktadır.

Karakol, Rahibe'nin şikayetçi olduğu Muhtar Feyzullah Aslan ve kardeşinin de ifadelerine başvurmuş, her iki kişi de iddiaları reddetmiştir. Muhtar Feyzullah Aslan'ın 5.1.2016 tarihli ifade tutanağı Uzman Çavuşlar Güven Çakır ve Ömer Çatalbaş imzaları ile EK 4'de yer almaktadır.

Savcılık ise 2017/475 No.lu kararı ile "Şüphelinin iddialarının dosya kapsamına göre sübuta ermediği, soyut ve afaki beyanlardan öteye geçmediği, şüpheliler hakkında kamu adına kovuşturmaya yeterli bir delil elde edilememiş olması karşısında kamu adına delil yetersizliğinden, şüpheliler hakkında" kovuşturmaya yer olmadığı sonucuna varmıştır. Savcılık kararı EK 5'te yer almaktadır.

Midyat Jandarma Komutanlığı Midyat Kaymakamlığı'na gönderdiği 6 Ocak 2017 tarihli yazıda, Kaymakamlığa, 1 ay süre ile yasada bulunan "Çağrı Üzerine Koruma" tedbiriyle korunmasını talep etmiş, Rahibe'ye bu şekilde bir koruma sağlanmıştır. (EK 6 – Jandarma Komutanlığı'nın yazısı)

Ancak Rahibeyle görüşmemizde kendisi telefon ile karakoldaki yetkililere ulaşamadığını, yeterli korumanın sağlanamadığını ifade etmiştir.

Çağrı Üzerine Koruma tedbiri, Rahibe'nin şikayetinin inandırıcılığını göstermektedir.

Rahibe'nin kimliği belirsiz kişilerce rahatsız edilmesi durumunun sürmesi, kilisede tek başına, büyük korkular içinde, can güvenliğinin olmadığı inancıyla yaşamasına neden olmaktadır.

En yakın ilçe olan Midyat'a 20 km. uzaklıkta, ıssız, yolcusu az bir köy yolunun sonunda, tepe üzerindeki Mor Dimet Kilisesi'nde bir kadının tek başına yaşaması başlı başına korkutucudur.

Bu koşullarda yaşayan 63 yaşında bir kadının, kapısı yumruklanarak, ağır hakaretler edilerek, tehditler savrulurken, geceleri kimliği belirsiz araçlarla nöbet tutularak taciz edilmesinin önüne geçilmesi, yurttaşı olduğu Türkiye Cumhuriyeti Devletinin sorumluluğundadır.

2.5 7 - 12 Temmuz 2017 Ziyaretimizden Gözlemlerimiz ve Notlar

Komisyonumuz üyeleri Meral Çıldır ile Ayşe Günaysu'nun 7 - 12 Temmuz 2017 tarihleri arasında Tur Abdin'e yaptığı ziyarette ilk durakları Zaz Köyü, 1915 Sayfo öncesi yedi kiliseden ayakta kalan tek kilise olan Mor Dimet Kilisesi ve burada yaşayan Rahibe Verde Gökmen olmuştur. Köyde, Süryanilerin terk ettiği evlerde, 3 Müslüman Kürt ailenin yaşadığı belirtilmiş olsa da ziyaret sırasında köy terk edilmiş bir görüntüye sahipti.

Hah doğumlu olan, sonradan ailesiyle İsveç'e göçen Rahibe, 2000'li yılların başında İsveç'ten dönerek Zazlı Abuna (Rahip) Yakup'la birlikte Zaz'a gelmiş. Rahip ve Rahibe, Süryanilerin 90'lı yılların sonlarında restore ettikleri, ancak köylerini terk ettikten sonra Ortaca köylülerinin izinsiz kullandıkları, azizlerin mezarlarına zarar verdikleri kiliseyi temizleyerek yeniden yaşanır hale getirmişler. Abuna Yakup'un çok bilgili bir kişi olduğu anlatılıyor. 2014 yılında ölüyor ve Süryani kilise geleneğine göre kilisenin duvarına oturur halde gömülüyor.

Rahibe'ye yönelik raporumuza konu olan taciz ve tehditlerin bir bölümü kimliği belirlenemeyen kişiler iken, bir bölümü de Zazlı olmamasına, komşu Ortaca köylüsü olmasına rağmen hukuka aykırı bir şekilde atamayla Zaz'a muhtar yapılan eski bir korucu, silahı adli bir olaya karıştığı için geri alınan Feyzullah Aslan'dır. Ortaca'da yaşayan Aslan ailesinin bireyleri, Zazlı Süryanilere karşı saldırı, hakaret ve tehditlerde başrol oynamıştır.

Rahibe Verde Gökmen'in anlatımını, yaşadıklarını gerçeğe en yakın şekilde aktarabilmek için bir miktar kısaltarak aynen aşağıya alıyoruz. Rahibe Kürtçe konuşmuş, Türkçe paralel çeviri yapılmıştır.

2.6 Rahibe Verde Gökmen'in anlatımı:

Hayat kalmadı. Artık bundan sonra işim plakaları yazmak olacak.

Geçen hafta yine bir araba geldi. 1 Temmuz'du. Beyaz bir Doblo. 2 kişi vardı. Kapıya vurdular. "İmansız niye kapıyı açmıyorsun?" Açmadım. Gelenler muhtar arayıp "bu kadın kapıyı açmıyor" dediler. Muhtardan benim telefon numaramı istediler. 15 dakika sonra muhtar da geldi. Bana seslendi, cevap vermedim. Gelenler benim için "genç mi, yaşlı mı?" diye sordular. Muhtar "boş ver, o belâdır" dedi. "Muhtarsın istesen bunu hemen kovarsın" dediler. Yaşları 50-55 gibiydi.

Berberimizdeki Süryaniler tacizcilerin bir kısmının defineci, bir kısmının Muhtar'ın "yancısı" olduğunu söylüyorlar, son yıllarda, IŞİD'in yükselme döneminde İslami grupların da geldiğini, Rahibe'yi "kafanı keseriz" diye tehdit ettiğini anlatıyorlar.

Rahibe devam ediyor:

Ben buralı değilim Hah köylüyüm. Annemin ismi Nebite. Babam İsa. 1981'de babam öldü. Bizi köyden çıkartıp dünyaya saldılar. Sonra biz İsveç'e göç ettik. 5 kardeş ve annemle birlikte. Avrupa'daki hayatı sevmedim. Tekrar topraklarıma döneceğim dedim. İsveç'te 5 yıl kaldım. Dönmeye ve rahibe olmaya karar verdim. Hayatımı kiliselere adadım. 2001'de döndüm. Buraya Zaz'lı rahip Yakup ile birlikte döndüm.

Geldiğimizde zeytin ve incir ağaçlarının altını tuvalet olarak kullanıyorlardı (Süryanilerin köyü terk etmesinin ardından evlerine yerleşen komşu Ortacalılardan bahsediyor). Azizlerin mezarına kanalizasyon suyu akıyordu. Şapelin içine de tuvalet sularını dökmüşler. İnziva odası atık sularla doluydu. Geldiğimiz günden bugüne küfür, hakaret hiç bitmedi.

Muhtar Feyzullah Aslan, uzun yıllardır burada muhtar. Muhtar ile kardeşi dört defa Abuna Yakup'a saldırdılar. Dövmek için. Muhtarın amcası Cazım Aslan kiliseye yakın yerde rahibin yolunu kesti. Bu olay üç yıl önce oldu. Rahip hastaydı. Hastaneden geliyordu. Muhtarın amcası rahibi göğsünden tutup "seni yerlerde sürükleyeceğim" dedi. Dövmeye kalktılar, bastonla ve yumrukla. İsa [İsa Acan] da bizimle birlikteydi. Hemen Hah (Anıtlı) karakoluna telefon ettim. Karakola "İsa beye ve bana saldırıyorlar" dedim. Karakol muhtarı çağırmış. Sonuç ne oldu bilmiyoruz.

17 yıl içinde ilk defa bundan önceki iki komutan çok iyi davrandılar. Onların dışında ilgilenen karakol komutanı olmadı. O ilgilenenler şimdi burada görev yapmıyorlar.

Rahibin ölümünden sonra tehditler arttı. Ölümünden bir hafta sonra 6-7 kişi kapıya gelip taşladılar, küfür ettiler. "Gavur oğlu gavur, buradan defol" diyorlar, küfür ediyorlar. Komutana telefon ettim, telefonda duydu "bu küfürler sana mı ediliyor?" diye sordu. Aynı komutan Altıyol (Sardef'ye) karakoluna telefon ediyor, "sizin köyün korucuları rahibeye küfür ediyor" diyor. Bunlar Derik'li korucular. Altıyol komutanı muhtarı arıyor, "rahibeye neden küfür ediyorsunuz?" diyor, muhtar, "rahibe yalan söylüyor" diyor.

Rahip ölmeden bir ay önce akşam 10:30'da bir pikap, bir Doblo araba ve bir taksi kilise kapısına park ettiler. Rahip yerinden kalkamadı. Hastaydı. Ben bahçeden izliyordum. İki gruba ayrıldılar, bir grup kilisenin sağından, diğeri solundan dolandılar. Sol tarafa gidenler köpekten korkup ilerleyemediler. Gelen kişiler Türkçe, Kürtçe, Arapça konuşuyorlardı. Sonra gelenlerden birkaç kişi yukarıda beni görüp seslendi "gavuroğlu gavurlar hâlâ neden burada duruyorsunuz?" Ben, "burası bizim toprağımız, bizim kilisemiz" dedim. Elime taş alıp savurdum, siyah taksiye geldi. Rahmetli [Rahip] dışarı çıktı. Onlar da gittiler. Gelenler muhtarın oğlu, Dargeçit belediye başkanının oğlu, Dargeçit eşrafından İsmail Kasap'ın oğlu.

Hemen o sırada Midyat'ta olan İsa'ya telefon açıp "yola çık, şimdi buradan giden arabaların plakalarını al" dedim. İsa hemen köy yolundan dönüş yapan üç aracın plakasını alıp Hah karakoluna bildirdi. Karakol rafa kaldırdı. Bu olay Avrupa gazetelerinde ve Türkiye basınında yer aldı. [2014] Basında yer aldıktan sonra karakoldan yetkililer ve jandarma geldi, dalga geçer gibi "bu iki gün önce mi oldu?" diyorlar. Ben, "Günaydın, ne iki günü? Tam on gün önce oldu" Bunlar üstlerine "anında olay yerine intikal ettik" diyecekler. Ben komutana "ben kaç kere sana plaka verdim, hiçbir şey yapmadın. Yanındaki jandarma telefonuna baktı, "doğrudur" dedi.

En son yılbaşından sonra bir Doblo marka arabadan iri yarı birileri gelip tekbir getirdiler. Siyah gözlükleri vardı. "Kapıyı aç" diyorlar. Kapıyı vuruyorlar, ben bahçeden bakıyorum, seslendim "kardeşim sizin ne işiniz var burada?" Onlar "gavuroğlu gavur buradan git," diyor, ben "kardeşim ben bir rahibeyim, kendi kilisemdeyim." Onlar "alçakoğlu alçak sus!" El işaretleriyle kafanı koparırız dediler. Ben de "kafamı koparsanız da buradan gitmeyeceğim" dedim. Ertesi sabah karakolu aradım. "Neden olay anında aramadın" dediler. "O saatte çıksanız, sizin için tehlikeli olurdu, ben de giderdim, kilise de giderdi" dedim. 20 gün sonra karakol beni aradı, "şikayette bulunmuşsun, yarın savcılığa ifade vermeye gitmen gerek" dediler.

Midyat'a savcılığa tek başıma, ifade vermeye gittim. Yeminli tercüman yardımıyla konuştum. Kadın savcıydı. "Görüyorum, çok korkutmuşlar seni" dedi. "Tehdit edeni tanıyor musun?" diye sordu. Ben, "O kadar çok gelip giden oldu ki, eşkal veremiyorum" dedim, olayı anlattım. Kadın savcı "kesinlikle bu hakaretler Süryanilere, hele hele bir rahibeye edilemez" dedi. Sonra sordu "olaydan sonraki günleri nasıl geçirdin, korkmadın mı?" "Sen olsan, tek başına korkmaz mıydın? Ben akşam 8'den sabah 8'e kadar ağladım" dedim. Bu sefer kadın savcı beni erkek savcıya

yönlendirdi. Erkek savcıya da anlattım, “can güvenliğim yok” dedim. “Koruma ve kamera lazım” dediler. Her iki savcı da böyle dedi.

Bütün bunları organize eden muhtar sürekli telefon açıyor. Bir akşam tam 18 kez aradı. Numarasını bildiğim için cevap vermedim. Bu sefer başka numaradan aradı. Açtı, “Selamünaleyküm” dedi. Ben “Muhtar sen misin?” deyince telefonu kapattı. Yarım saat sonra oldu bu. İkinci numarayı da savcıya verdim. Araştırdılar, hat kapatılmış. Savcı “hepsini çağırıp onları uyaracağız, köy yolundan kimseyi geçirmeyeceğiz, seni kimse rahatsız etmeyecek,” dedi. Cevaben ben “Siz öyle diyorsunuz ama ben gittiğimde akşam yine gelecekleler” dedim. Bunun üzerine savcı yeni bir numara verdi; jandarmanın farklı bir numarası. Ben, “sizi defalarca aradım, işe yaramadı” dedim.

Adamlar iki köpeğimi silahla vurarak öldürmüşlerdi. Karakola gitmiştim “nasıl bir silah?” diye sordular, “Keleş midir, av tüfeği midir, ben ne bileyim?” dedim. Muhtar da geldi. “Kim yaptı?” dedi, ben “Sen yaptın” dedim. Karakol dedi ki, “boş kovanları topla gel”. Ben, “bu benim işim midir?” dedim. Savcıya bunları anlattım. Savcıya, “ben buradan Ankara’ya kadar şikayetçiyim” dedim.

Savcılıktan döndüğümde, bana her zaman yardımcı olan, bombalamada ölen korucunun kardeşi Hüseyin, Hah’tan birisiyle ziyarete geldi. Muhtar da geldi, bir süre etrafta dolanıp arabasını bir yere çekti.

Ertesi gün Muhtar Midyat’ta Hüseyin’i buluyor, “senin Zaz’da ne işin var?” diyor. “Yardım ediyorum, rahibeye yemek götürüyorum” diyor Hüseyin. Muhtar Hüseyin’e küfür ediyor, “bir daha götürmeyeceksin” diye tehdit ediyor. Hüseyin beni aradı, “beni tehdit etti” dedi. Ben de, “Sen karakola yakınsın, git şikayet et” dedim. Ama Hüseyin korktu, gitmedi, şikayet etmedi. Ben Karakolu aradım, “ifade olmazsa, şahıs şikayetçi olmazsa işlem yapamayız,” dediler.

24 Mart 2017’de olan olay: Sobanın karşısında saat 15:00 gibi oturuyordum. Muhtar kapının önünde bekliyordu. Karakoldan telefon geldi, muhtar demiş ki, “rahibeye söyleyin kilisenin önündeyim”. Sonra komutan da geldi. Muhtar da kapıdaydı. İki de memur vardı yanında. Komutan memurlara “işinizi yapın, kayıt mı, ne yapacaksınız yapın,”. Ben dedim: “Muhtar beni rahatsız ediyor.” Komutan, “biliyoruz”. Ben: “O zaman niye bir şey yapmıyorsunuz?” Muhtar dinliyormuş, “Bu köyden defol git, burası bizim köyümüz, sen işgal ettin.” Komutanın önünde konuşuyor. “Benim bir tek ineğim var, neyim var?” dedim, “İneğini de al defol git. İneğinin de bir daha dışarı çıkmasına izin vermeyeceğim, senin hakkında tutanak tutturacağım, mahkemeye şikayet edeceğim, icraya vereceğim,” dedi. Ben de “elinden geleni ardına koyma, köy bizim köyümüz, sen Müslümansın, biz Süryaniyiz, Hıristiyanız” dedim. “Git rahibi uyandır!” dedi, “rahip mezarda” dedim. Bunları Kürtçe konuşuyoruz, komutan araya girdi “Hop, hop, Türkçe konuşun!” Bu arada muhtar vurmak üzere elini kaldırmış durumda. Ben de komutana, “bana siktir git diyor” dedim. Muhtar, “bu rahibe değil, isterseniz Metropolit’e gidelim, soralım” dedi. Ben de “gidelim” dedim. Komutandan ses çıkmıyor. Ben ağlamaya başladım, “beni tehdit ediyor” dedim. Komutan sus pus, “Midyat’a gidince seni arayacağım” dedi, ama aramadı. Ben ertesi sabah aradım, meşgule attı 2 defa. İsa’ya anlattım, İsa telefon etti, kaymakamı aradı, hiç cevap alamadı. Eski kaymakam Oğuzhan Bingöl telefonunu hep açardı, herkesle ilgilenirdi, iyiydi. Bu kaymakam ortada yok.

2.7 Bizim tanıklığımız:

Rahibe ile bu görüşme yapılırken, yani 7 Temmuz 2017 günü öğleden sonra Muhtar Feyzullah Aslan amaçsız, herhangi bir nedene dayanmayan, muhtarlık göreviyle bağlantılı olmayan bir şekilde kiliseye gelip kapıyı yumruklamış, ısrarla kapının açılmasını istemiş, komisyon üyesi arkadaşlarımız bunun üzerine Rahibe’nin korkudan titrediğine, bir çeşit dehşet yaşadığına tanık olmuşlar, onu sakinleştirerek, kiliseden çıkmışlar ve muhtara kendilerini tanıttıktan sonra görüşmüşlerdir. Arkadaşlarımız muhtarın çok açık bir şekilde alkollü görüldüğünü, Rahibe hakkında “neden kapıyı açmıyor, ben onu göreceğim, bana kapıyı açmaz, söyleyin ona kapıyı açsın” diye öfkeyle

konuştuğunu, “yalnız yaşayan bir kadın, korkuyordur” şeklindeki açıklamaları dinlemeyip ve neden geldiğini, ne görüşmek istediğini söylemeden tepkisini sürdürdüğünü aktarmışlardır. Bütün bunlar olurken Rahibe heyecan, korku ve endişeden kıpkırmızı olmuş, arkadaşlarımız tansiyonun yükselmesinden korkmuş, ellerinin titrediğini görmüşlerdir. Nitekim Rahibe muhtar gittikten sonra, “bugün daha fazla konuşamayacağım, devam edemeyeceğim, hepsi bu kadar” demiştir. Arkadaşlarımız hava kararırken Rahibe’yi bu ıssız yerde, kilisede tek başına bırakmanın tedirginliğiyle kiliseden ayrılmışlardır.

Temmuz 2017 Tur Abdin ziyaretimiz ardından Komisyonumuz üyesi Ayşe Günaysu gözlemlerimizi 18 Ağustos 2017 sayılı Agos gazetesinde yayınlanan “Kilisede Tek Başına” yazısında kamuoyu ile paylaştı. (<http://www.agos.com.tr/tr/yazi/19199/kilisede-tek-basina>) Yazının yayınlanmasının ardından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bölge müdürlüğünden biri kadın üç görevlinin Rahibe’yi ziyaret edip ihtiyaçlarını sorduklarını, her zaman kendilerini arayabileceklerini söylediklerini öğrendik.

6. 3 - 4 EYLÜL 2018 TUR ABDİN ZİYARETİMİZDEN GÖZLEMLER VE NOTLAR

Ağustos 2018 sonlarında Rahibe Verde Gökmen’e yönelik taciz ve tehditlerin devam ettiği haberini alınca 3 - 4 Eylül’de Rahibe’nin avukatı, İnsan Hakları Derneği Eş-Genel Başkanı ve Komisyonumuz üyesi Eren Keskin ile birlikte Ayşe Günaysu, Zaz’da Rahibe’yi, Midyat merkezde köy muhtarı Feyzullah Aslan’ı ve Anıtlı Karakolu’nda komutan kıdemli başçavuş Kadir Altıntaş’ı ziyaret ederek kendileriyle görüşmeler yaptılar. Görüşme notlarımız aşağıda yer alıyor.

3.1 **Rahibe Verde Gökmen’in anlatımı**

Temmuz 15’inde iki taksi [sedan tipi araç] ile geldiler. 9 - 10 kişi. Uzun tespihleri vardı, sakallı ve şalvarlıydılar. [Yukarıdan gözlüyor ve dinliyor] Köpeğin tarafına gittiler, “köpeği öldürülmüştü, yeni köpek mi almış?” diye konuştular.

Kapıyı vurdular. Ben sessizce bakıyorum. Yüksek sesle, “Burada Ermeniler yaşıyor” dediler, “Evvelden Ermenilere ne yaptysak aynısını yaparız”. Sonra gittiler. Akşam saat 19:30-20:15 arası. Hava kararmış durumdaydı.

Bundan 3 gün sonra Pazar günü 7 - 8 kişi transport tipi siyah araba ile geldiler Saat 20-20:30 arası. Birisi ile telefonda konuştular. “Ona söyle kapıyı açsın, ya da sen buraya gel,” dediler telefondaki kişiye. Bir ara “muhtar” sözü geçince konuştukları kişinin muhtar [Feyzullah Aslan] olduğunu anladım. “Bu köyü eskisinden beter yapmamız lazım” dediler. Sonra Dargeçit tarafına gittiler.

25 Ağustos’ta, saat 15:30 gibiydi, kilisenin kapısını açtım, bir taksi [sedan tipi araç] ile karşılaştım. İçinde bir kişiyi gördüm. Hemen kapının dibindeydi. Beni kaçıracaklar diye çok korktum, içeri kaçtım. Biraz sonra tekrar baktığımda arabanın hâlâ durduğunu gördüm. Kapısı açıktı. Adam içeride oturuyordu. Sonra çıktı bagajı açmaya gitti. Bagajı açtı, döndü, kilisenin yan tarafına doğru yürüdü, sonra geldi önünde durdu, elinde telefon tutuyordu, ekranını kiliseye doğru tutarak bir süre öyle durdu [video ya da fotoğraf çeker gibi]. Biraz sonra siyah bir araba geldi, içi doluydu. Onlar gelince öteki adam oradan ayrıldı. Bunlar gittikten sonra Şemsettin’in [Şemsettin Akyüz] oğlu geldi; [Serdar ya da Sedat Akyüz], köpeklerle baktılar. Benim için “Belki ineğin yanındadırlar,” diye konuştular. Şemsettin’in oğlunun yanındaki adam, yukarıdan onlara baktığımı gördü, “Bu mu?” diye sordu. Ben “Beni mi soruyorsun?” dedim, “Sen misin köpeklerin sahibi?” dedi. “Evet” dedim. Korku içindeydim.

Gece 20:45-21:00 gibi 3 - 4 kişi biraları ile geldiler. Elektrikler kesilmişti. 4 - 5 defa kapıya vurdular. Kendi aralarında “Burada kimse yok, halbuki bize burada olduğu söylenmişti,” diye konuştular. 15 - 20 dakika kilise önünde durdular. Sonra gittiler. Köpekler havlıyordu. Biri köpeğe taş atmak istedi, diğeri engelledi. “Hayvandır, günahdır, yapma” dedi.

Aynı gece saat 22:00 sularında bir gri renkli camsız minibüs [panelvan tipi] geldi. Arabada 5 - 6 kişi vardı. Şoför ve yanındaki kişi arabadan indiler. Köpekler bağlı oldukları halde saldırmaya

başladı. Ben [arabanın camına] atmak için elime taş aldım. "İçerden ses gelmiyor, köpekler bela oldu" diye konuştular. 15 - 20 dakika kalıp gittiler.

Dün [2 Eylül] saat 12:00'de aralarında Paulus olmak üzere Süryaniler geldi. Bahçede çay içtik. Fotoğraf çektiler. Saat 13:30 gibi bir araba geldi. Aşağıdan [kilise önünden] bir ses duyunca [Süryanilerden] biri aşağı inip kapıyı açtı, açmasıyla kapatması bir oldu. Sonra tekrar gidip kapıyı açtı. Araba orada duruyor. Paulus onları görüyor. Ellerinde bira şişeleri, bellerinde tabanca var. Paulus çekiniyor, "Hayırdır, niye geldiniz?" diyor. "Bahçede oturacağız, biraz keyif yapacağız" diyorlar. Paulus, "Ne bahçesi, burada su bile yok, Anıtlı'da güzel bahçeler var, oraya gidebilirsiniz," diyor, "Zaten biz de oraya gideceğiz," diyorlar. Paulus'a soruyorlar. "Siz burada mı kalıyorsunuz?" Paulus, "Yok," diyor, "gideceğiz." Ben işaret ediyorum "Gideceğiz deme" diye [yalnız kaldığını bilmesinler istiyor].

Kürtçe anlatımı Türkçeye çeviren Süryani arkadaşımız, Rahibe'ye yönelik yeni bir aleyhte propaganda, bir çeşit kampanya başlatıldığını, kilisede şarap yaptığını ve içeri erkek aldığının konuşulduğunu anlattı. Bu dedikoduları yapanlar arasında Süryanilerin de bulunduğunu söyledi.

Rahibe'nin anlattığı yukarıdaki olaylar arasında doğrudan tehdit ve taciz oluşturmeyen durumlar da var; ancak hiç Hıristiyanın kalmadığı bir köyde, tek başına bir rahibenin yaşadığı kiliseye bu şekilde amaçsız, nedensiz gidiş ve gelişler, Rahibe'nin geçmişte yaşadıklarının etkisiyle her zaman kuşku ve korkuya neden olan olaylardır.

3.2 Muhtar Feyzullah Aslan'la görüşme

Eren Keskin ile Ayşe Günaysu aynı gün Hamburg'daki Zaz Köyü Derneği başkanı, yukarıda atıfta bulunduğumuz gibi, Zaz'daki toprak gasları, taciz, tehdit, zorbalık gibi sorunlarına karşı yıllardır şahsen mücadele veren İsa Acan'ın "köyün uğradığı mağduriyetlerin baş sorumlusu" olarak tanımladığı Muhtar Feyzullah Aslan'la telefonda görüşüp kendisinden randevu aldılar. Görüşme yeri, Feyzullah Aslan'ın oğlunun sahip olduğu ya da işlettiği bir yerel ürünler marketi ve kafe olan Artuk Bey Kafe'ydı. İşletmenin ortağı ise bir Süryani, Midyat Merkez'de ikamet eden Robert Tokgöz olduğunu oraya gittiğimiz zaman öğrendik.

Muhtar Feyzullah Aslan'a görüşme nedenimizi belirttiğimizde bir yandan Rahibe'ye karşı hiçbir düşmanlığı olmadığını, tersine yardım etmeye çalıştığını söylerken, bir yandan da Rahibe'nin geçmişiyle ilgili, erkek toplumunun cinsiyetçi zihniyetine uygun, Rahibe'nin kadın kimliğini hedef alan çirkin söylentileri birer gerçekmiş gibi aktardı. Rahibe'nin bütün iddiaları, taciz, tehdit, kilise kapısına gelip park eden esrarengiz araçlar yalandı. Rahibe tümüyle yalan söylüyordu.

Yanında getirdiği dosyadan bir yazı çıkardı ve bunu bilip bilmediğimizi sordu. Yazıyı ilk kez görüyorduk. Hamburg'daki Zaz Köyü Derneği'nin resmi antetli kağıdına yazılmıştı, 2009 tarihliydi ve Rahibe Verde Gökmen'e hitaben, kendisinin kilise tarafından aforoz edilmiş olduğunu, yasadışı bir şekilde kilisede ikamet ettiğini belirtiyor, köyün de dışlanmasına neden olduğu için kiliseyi ve köyü derhal terk etmesini talep ediyordu. Mektuba göre bu karar dernek yönetim kurulunda alınmıştı, mektup da yönetim kurulu üyeleri tarafından imzalanmıştı. Ayrıca köyün ruhanileri ve sivil halktan kişilerin de adları yazının altında yer alıyordu.

Daha sonra Midyat'ta görüştüğümüz, Rahibe'den yana olan bölgenin Süryani kanaat önderlerinden iki kişi, bu yazının "düzmece" olduğunu, nitekim aynı kişiler tarafından yalanlandığını belirterek 2018 yılında bu doğrultuda yazılıp imzalanmış bir belgenin fotoğrafını bize aktardılar.

İstanbul'a dönüşümüzde telefonla görüştüğümüz İsa Acan, Rahibe'yi köyden kovan söz konusu yazının gerçeği yansıtmadığını söyledi, imza atanlarla bizzat görüşeceğini belirtti. Daha sonra ulaşabildiği kişilerin böyle bir yazıya imza atmadıklarını söylediklerini bildirdi. Bir kısım imza sahibine ise ulaşamadı.

Her iki yazının birer kopyası Ek. 7 ve Ek 8'de yer alıyor.

Rahibe'nin kilise tarafından "aforoz" edildiği, Müslüman Kürt toplumunda da, bir kısım Süryani arasında da çok yaygın bir inanış. Oysa Diyarbakır'da görüştüğümüz bir Süryani din adamı bu şekilde tek taraflı, savunması alınmadan ve ruhani kurula sunulmadan aforoz uygulamasının yapılamayacağını anlattı. Başka kaynaklarımız da aforoz bilgisinin doğru olmadığını, ancak Rahibe'ye yerel Süryani kurumlarının mesafeli durduğunun doğru olduğunu belirttiler.

Feyzullah Aslan, görüşme yaptığımız Artuk Bey Kafe'de çalışan gençlerden birkaçının da Süryani olduğunu söyleyerek ne kadar sorunsuz, kardeşçe yaşadıklarını anlattı, gençlerden birini yanına çağırıp, "Söyle bir sorun yaşıyor musunuz?" diye sordu. Çocuk, "Hayır, yaşamıyoruz," dedi. Feyzullah Aslan daha sonra dükkanın ortağı, Süryani genç Robert Tokgöz'den söz etti ve bizi tanıştırdı.

Robert Tokgöz Feyzullah Aslan'la aralarındaki ticari ilişkiyle uyumlu bir şekilde, onunla aynı doğrultuda konuştu. "O kadın" diye bahsettiği Rahibe'nin, aslında rahibe olmadığını söyledi. Anlattığına göre "eskiden" Rahibe'yi ziyaret ediyordu, ama artık ilgilenmiyordu, çünkü Rahibe her defasında kendisinden "bir şeyler" istiyordu. Ne istediğini sordüğümüzde "Çay, kahve, şeker" dedi. Kişisel tüketimi dışında büyük miktarlarda, örneğin peynir gibi, yiyecek maddesi ya da başka şeyler isteyip istemediğini sordüğümüzde, "Yok, hayır" diye cevapladı.

Muhtara bizim, avukatı olarak Eren Keskin'in Rahibe'nin şikayetleri konusunda hukuki yollara başvuracağımızı, komutanlıkla da konuşacağımızı, gereken her kapıyı çalacağımızı söyleyerek oradan ayrıldık.

3.3 Anıtlı Karakol Komutanı ile görüşmemiz

Aynı gün Eren Keskin ile Ayşe Günaysu, Anıtlı (Hah) köyündeki yeni yapılan, bölgede "Kalekol" olarak adlandırılan tahkim edilmiş karakola gittiler ve Komutan Kıdemli Başçavuş Kadir Altıntaş'la görüştüler.

Eren Keskin, Rahibe'nin avukatı olarak şikayetlerinin takipçisi olduğunu/olacağını bu konuda karakola bilgi vermek istediğimizi anlattı.

Komutan Rahibe'yi çok iyi tanıdığını, şikayetlerinden haberdar olduğunu, dosyasının da kendisinde olduğunu, onu arada mutlaka ziyarete gittiğini, Rahibe'nin onu görünce sevindiğini anlattı. Muhtar ve diğerlerinden farklı olarak şikayetlerinin asılsız olduğunu iddia etmedi. "Yalnız, zor durumda, mağdur durumda, yardıma ihtiyacı olan" bir kadın olduğunu, bu nedenle bazen korkularını aşırı yaşayabileceğini, bunu anlamak gerektiğini söyledi.

Kendisine, Rahibe'ye koruma verilmesi ve kilisenin dört bir yanının izlenmesini mümkün kılacak bir kamera sisteminin kurulması, bu şekilde Rahibe'nin şikayetlerinin hukuken kanıtlanabilir nitelik kazanacağı anlatıldı. Komutan, karakolun kamera sistemini kuracak olan şirketten kilisenin kamera sistemini de kurmalarını isteyeceğini söyledi. Bu konuda söz verdi. Bu raporun yazıldığı tarihte, yani aradan geçen bir yıla yakın zaman içinde bu söz yerine getirilmedi.

Komutan ayrıca değiştirdiği yeni telefon numarasını Eren Keskin'e verdi ve Rahibe'nin bir şikayeti olması durumunda kendisini aramasını, "3 dakika içinde" orada olacaklarını söyledi.

Ancak gerek 2017 ziyaretimizde, gerekse son ziyaretimizde yaptığımız görüşmelerden aynı komutanın kendisinden yardım istenmesine, şikayette bulunulmasına rağmen tehdit ve tacizlere engel olmak üzere hiçbir şey yapmadığını, Rahibe'ye koruma sağlamadığını biliyorduk.

Ayrıca Rahibe'den de komutanın yakın zamanda kendisine "beni arama, ihtiyaç olduğu zaman Korucubaşı'nı ara" dediğini öğrendik. Rahibe ise bahsedilen Korucubaşı'nın zaten sorunlarının kaynaklarından biri olduğunu belirtti.

3.4 Ziyaretimizden çıkardığımız sonuç

Midyat'tan, Rahibe'nin can güvenliğinden ve korkusuzca, güven içinde yaşamını sürdürme hakkından yoksun olduğu kanaatimiz daha da pekişmiş olarak ayrıldık. Kilisede en temel ihtiyaçlarının güçlükle

karşılandığı, yalnız bırakıldığı izlenim ve gözlemimiz pekişti. Örneğin Rahibe su temininde güçlük çekiyor. Köyde su olmadığı için belediyenin belirli aralıklarla su temin etmesi gerekiyor. Oysa sık sık tanker gelmediği için Rahibe defalarca uzun süreler susuz kalmakta. Kilise bir ibadet yeri olduğu için kamunun bu yükümlülüğü daha da önem kazanıyor.

4. ZAZ KÖYÜNDE MÜLKİYET HAKLARININ GASPI, TEMEL İNSAN HAKLARININ İHLALİ

4.1 Sayfo sırasında Zaz köyü

- 1915'te, Süryani dilinde "kılıç" anlamına gelen Sayfo'dan, yani soykırımdan önce Zaz tümüyle bir Süryani köyüydü. Midyat ve çevresinde, yani Tur Abdin bölgesinde, kimi tümüyle Süryani, kimi Süryani-Müslüman Kürt karışık nüfuslu çok sayıda köyden biriydi. Köyde 200 Süryani aile yaşamaktaydı. Süryani nüfus 2000 civarındaydı.
- 1915'te Küçük Asya ve Kuzey Mezopotamya'nın Hıristiyan halklarına karşı soykırım başladığında Tur Abdin'in bütün Süryani köylerinin başına gelenler, Zaz köyü için de geçerliydi. Zaz da civardaki Müslüman Kürt aşiretler tarafından kuşatıldı. Halk bugün Rahibe Verde Gökmen'in yaşadığı, o zaman da yüksek duvarlarla çevrili Mor Dimet Kilisesi'ne ve köyde bulunan korunaklı, iki konağa sığındı ancak katliamdan kurtulamadı.¹
- Zazlıların büyük bir bölümü katledildi, kalan az sayıda Süryani grup bir Osmanlı subayının emrindeki birliğiyle buraya gelmesi ile kurtarıldıysa da, bu grup ikiye ayrıldı. Birinci daha küçük grup Dargeçit'e (Kerboran), diğeri Midyat'a götürüldü.
- Buraya getirilmelerindeki amaç, sokaklarda, bazı evlerin önünde üst üste yığılmış, parçalanmış, kedi ve köpeklerden arta kalan, bozulmuş, kurtlanmış, tüm çevreye dayanılmaz kokular salan katledilmiş Süryani cenazelerini onlara toplatmak ve gömdürmekti. Çünkü bir Hıristiyanın cenazesine dokunan Müslümanın "mundar" olacağına inanılıyordu. Hıristiyanların cenazelerini yine Hıristiyanlar toplayıp gömmeliydi. Bir Süryaninin anlatımıyla, "bir Hıristiyanı öldürmek günah değildi ama kanının eline ayağına, üstüne bulaşması günah"tı. Katliamdan kurtulan Zazlı Süryanilerin birçoğu kasmaya başladı, kimisi bayıldı. Ancak Yüzbaşı, hayatlarını bu şartla kurtardığını söyleyerek onları verilen emri yerine getirmeye zorladı.²Süryaniler çaresiz cenazeleri toplayıp gömdüler. Ama bu iş için götürülenler de ya işleri bittikten sonra öldürüldüler ya da açlık, susuzluk içinde olup bitene dayanamayarak öldüler.

4.2 Bugünün Zazlı Süryanileri Sayfo'dan hayatta kalanların torunları

- Sayfodan sonra köyde Süryani kalmamıştı. Kurtulan çok az sayıda Süryani'nin bir kısmı komşu Gülveren (Bahvar) köyüne, Müslüman Kürtlere kölelik, çobanlık, ırgatlık, dokumacılık yapmak karşılığında sığınmıştı. Komşu köylerden insanlar, kiliseye sığınan Süryaniler içinden, "pazardan hayvan seçer gibi" işlerinde kullanabilecekleri gençleri ve genç kızları alıp götürmüşlerdi.
- Hayatta kalan bir avuç Zazlı Süryani 1920 civarında köyelerine döndü. Bugünkü Zazlılar dönenlerin çocuklarıdır. Tek bir istisna vardır, o da Ortaca'da (Heştrek) tüm ailesi öldürülmüş ve karısı zorla alınıp götürülmüş, bir daha o köye gitmek istemeyerek Zaz'a yerleşen bir Süryanidir.³

¹ David Gaunt, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular*, Belge Yayınları, 2007, s. 374

² a.g.e. Ayrıca Sayfo sırasında Zaz katliamı ve sonrası için bkz. Kemal Yalçın, *Süryaniler ve Seyfo*, Kitap 1, s. 361-384. Kerboran'daki (Dargeçit) Süryanilerin parçalanmış cenazelerinin yine Süryanilere toplatılıp gömdürülmesiyle ilgili ayrıntılar için bkz. s. 380.

³ İsa Acan'la 27 Mayıs 2019 tarihinde e-posta ile yaptığımız görüşme.

4.3 1990'larda Zaz

- Sayfo'dan sonra Zaz'ın başına gelen ikinci felaket 1992 yılında başladı. Dönemin çatışmalı ortamında bölge, köy korucularının sonsuz yetkilerini büyük bir keyfilikle uyguladığı günlerdi. Kökleri çok eskilere dayanan Hıristiyan düşmanlığı korucuların Süryaniler üzerindeki baskısının daha da yoğun bir şekilde uygulanmasına yol açmıştı. Yaptığımız görüşmelerde sık sık dile getirildiği gibi "gâvurun malı, canı, namusu helaldir" anlayışı yaygındı.
- 18 Şubat 1992'de köy, korucu ve yakınları tarafından gece baskınına uğradı. Muhtar Gevriye Akyol'un başına silah dayayarak zamanın parasıyla en az 20 milyon lira köylülerden alındı. Soygun yapıldığı saatlerde yoldan geçen askerler tarafından soyguncuları taşıyan sürücü ve onun itirafı ile diğerleri de yakalandı, ancak haklarında herhangi bir işlem yapıldığına ilişkin Zazlılara bir bilgi iletilmedi.
- 1993 Nisan ayında korucular, Zazlı Süryanilere köyden gitmezlerse öldürüleceklerini söylediler. Birkaç aile hemen köyü terk ederek Midyat'a yerleşti. Bir süre sonra durumun düzeleceğini umuyorlardı, ancak öyle olmadı, ekinlerine bile sahip çıkamadılar. Komşu Ortaca (Heştrek) köyünün güçlü ailesi Süryanilerin tarlalarını kendisi ekti. Yaz geldiğinde Midyat'ta kalan aileler kendi üzüm, incir, kavun ve benzeri ürünlerini almaya gittiklerinde kovuldular. Bugün halen yaşamakta olan bir Süryani kadın, Korucubaşı'nın "eğer bir daha gelersen seni Midyat -Dargeçit yolu üzerinde arabayla ezer, bağırsaklarını çıkarır, Midyat - Zaz yolunu bağırsaklarıyla ölçerim," dediğini anlatıyor.
- Korucuların sık sık köye yaptığı baskınlarla Süryani aileler sürekli taciz ediliyorlar, evdeki para, eşya, mal gasp ediliyor, kimi zaman "terörist"lere ekmek verdikleri gerekçesiyle gözaltı ve baskı görüyorlardı. Baskın haber alındığında kaçıp komşu köye saklanan bir Süryani burada bulunarak dipçiklerle öldüresiye dövülmüştü. Yaptığımız görüşmede bu kişinin oğlu, komşu köylülerin yalvarmaları sonucunda babasının "ölümden kıl payı kurtulduğunu" belirtiyor ve "Almanya'da son nefesini verinceye kadar o acıları unutmadı" diyor, korucuların ellerindeki yetkinin "bir savcının yetkisinden de güçlü ve geçerli olduğu, bunun sınırsız bir yetki olduğu"nu anlatıyor.⁴
- Bu koşullarda 1993 yılında Zazlı Süryaniler köylerini terk ettiler ve başta İsveç ve Almanya olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerine göç ettiler.

4.1 İsa Acan'ın bitmeyen hak mücadelesi

4.1.1 İsa Acan kimdir?

- İsa Acan 1915 Sayfo'dan hayatta kalan az sayıda Süryaniden birinin torunudur.
- Kemal Yalçın'ın Süryaniler ve Seyfo kitabında, yazarın sözlü tarih görüşmesi yaptığı Tur Abdin'in Hapinas köyünden Melke Gabriel'in anlatımına göre, 1915 yılının Ramazan ayının başlarında, Ağustos ayında Tur Abdin'in her yerinde olduğu gibi katliam ve yağma amacıyla Zaz Köyü komşu Kürt aşiretleri tarafından kuşatılmıştır. Yukarıda anlatıldığı gibi köydeki iki büyük konak ve kiliseye sığınan Zazlıların 365 ya da 366'sı Kuranı Kerim üzerine edilen yemine inanarak sığındıkları yerden çıkmışlar, Zaz ile Ortaca köyü arasında Perbume denilen yere götürülerek onları bekleyen katliamcı gruplara teslim edilmişler ve orada öldürülmüşlerdir.
- Yukarıda anlatıldığı şekilde Osmanlı Yüzbaşısının birliğiyle birlikte köye gelip kiliseye sığınmış Süryanileri, can güvenliklerini sağlayarak oradan çıkardığı sırada, İsa Acan'ın deyişle "pazardan hayvan seçer gibi köylerinde ihtiyaç duydukları gençleri, bu arada genç kız ve kadınları seçen" komşu köylülerin aldıkları kişiler arasında İsa Acan'ın o yıllarda küçük çocuk olan dedesi ve kardeşleri de vardır. Çocuklar Gülveren köylü bir aile tarafından evlerine

⁴ Hamburg'da yaşayan Zaz Köyü Derneği Başkanı İsa Acan ile 9 Mayıs 2019'da e-posta yoluyla yaptığımız görüşme.

götürülür ve yıllarca bu ailenin çobanlığını yaparlar. Dedesinin anne ve babası, çocuklarının götürülüşlerini gözyaşları içinde, hiçbir şey yapamadan izlemişlerdir. Bir daha birbirlerini göremeyeceklerdir. Onlar da parçalanmış, yaz sıcağında çürümüş Süryani cesetlerini toplayıp gömmek üzere Midyat'a götürülenler arasındadır. Bir daha onlardan haber alınamayacaktır.⁵

- İsa Acan 1955 yılında Zaz'da doğmuş, ilkokulu köyde okumuş, eğitimine Mor Gabriel Manastırı'nda devam etmiştir. Daha sonra; önce İstanbul'a, oradan da 1975 yılında İngiltere'ye gitmiş, 1976'da ise Avustralya'ya geçmiştir. 1988 yılında askerliğini Amasya'da yaptıktan sonra 1999 yılı sonunda Almanya'ya, Hamburg'a dönmüştür. Burada "Mezopotamya Kültür Merkezi"ni kurmuş, bir kütüphane oluşturma amacıyla Mezopotamya'nın tüm kültürlerinden ve dillerinden binlerce kitap, dergi, makale, kaset ve video toplamıştır. Süryanilerin devamı oldukları bu kültürlerle ilgili, dünyada bir ilk olacak bibliyografya çalışması halen devam etmektedir.
- 2004 yılında Zaz Köyü Derneği'nin kurucuları arasında yer almıştır. 2005 yılından itibaren de köyün Süryani mülklerinin işgaline karşı mücadele vermektedir. Bu süreçte yargı kanalıyla tespit ettirdiği tehditlere ve fiziki saldırılara uğramıştır. Vekalet verdiği Midyat'taki avukatı ise son yıllarda hiç durmaksızın hukuki yolları zorlayarak mal, mülk, ürün gaspına karşı mücadele etmektedir.

4.1.2 1993'ten bugüne hak ihlalleri ve İsa Acan'ın her biri için yaptığı başvurular

- Köyde 4 Kürt aile olmasına rağmen 1994 yılında Ortaca köylüsü Feyzullah Aslan, raporumuzda daha önce de belirtildiği gibi seçimle değil, "atanarak" Zaz'a köy muhtarı yapılmıştır. Zazlıların iradesi hilafına mülkleriyle ilgili kararlar vermektedir. Ziraat Odası'nda kardeşi Mehmet Nuri Aslan Zaz'ı temsil etmektedir; oysa kendisinin Zaz'da hiçbir ekili toprak parçası bulunmamaktadır.
- Zazlı Süryaniler yurtdışında yaşamakla beraber 2006 yılından itibaren topraklarını ekmek, çift sürmek ve ekinleri toplamak amacıyla düzenli olarak yaz aylarında Midyat'a gelmektedirler. Ancak komşu köylerden Müslüman Kürtler Zaz'da köyden kaçıp gitmek zorunda kalan Süryanilerin evlerini işgal etmişlerdir. Dört evde Zazlı olmayan Kürt aileler yaşamaktadır. Süryaniler bu yüzden kendi evlerinde kalamamakta, Midyat ilçesinde kira ödeyerek konaklamak zorunda kalmaktadırlar. EK 8 -a, b ve c'de İsa Acan'ın Kaymakamlık ve Valiliğe bu konuyla ilgili verdiği 10.10.2010, 5.10.2011, 28.06.2013 tarihli dilekçeler bulunmaktadır.
- Komşu Nurlu, Ortaca, Çatalan ve Gülveren köylüleri sahiplerinden habersiz olarak Süryanilerin arazileri üzerinde çift sürmüşler, hayvanlarını bağlarının ve ekinlerinin üzerine salarak ürünlerin bir bölümünü yok etmişlerdir. EK 9'da İsa Acan'ın TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı'na verdiği ve tüm hak ihlallerinin özet dökümünü veren 11.11.2017 tarihli dilekçe yer alıyor.
- İsimleri de çeşitli dilekçe ve başvurularda belirtilen kişiler Zazlı Süryanilerin ürünlerini, sumaklarını, bademlerini, fıstıklarını, üzümünü toplamakta ve bu ürünlerin gelirlerine el koymaktadırlar. İsa Acan, ürünlerin sahiplerinin, ürünün ada ve parsel numaralarını ve izinsiz ürünleri toplayanların ad ve soyadlarını içeren uzun listeler hazırlayarak yetkili makamlara sunmuştur. Ürün Gaspı İhtarname başlıklı dosyada bulunan, 19.10.2016 tarihli T.C. Hamburg Başkonsolosluğu'na çekilen İhtarname ile, Midyat Kaymakamlığı'na yazılan 14.10.2016 tarihli dilekçe EK 10'da yer alıyor. Bu kişiler Zaz'ın orman ve tapulu arazilerinde meşe ağaçlarını kasıtlı bir şekilde kesip tahrip etmektedirler. Bkz. Ek 9

⁵ İsa Acan'la 27 Mayıs 2019 tarihli e-posta yazışmasından.

- 2005 yılında yapılan tapu-kadastro işlemleri sırasında Süryani tarlalarının ortasından geçirilen sınır nedeniyle tarlaların bir bölümü komşu köylerin sınırları içinde bırakılmış ve bu tarlalara el konulmuştur. Bkz. Ek 9
- Zazlı Süryaniler, Ortaca köyünden kişiler tarafından defalarca tehditlere, hakaretlere ve fiziki saldırılara uğradılar. O sırada Mor Dimet Kilisesi'nde yaşamakta olan Abuna Yakup yatalak durumda iken bu kişi tarafından tartaklandı, hakaret, tehdit ve sinkafli küfürlere maruz kaldı. İsa Acan da aynı şekilde saldırıya uğradı.
- Zaz, zorla boşaltılmış köy olmasına rağmen "boşaltılan köyler"den sayılmadı. Böylece "terörden kaynaklanan zararlar"ı düzenleyen 5233 sayılı yasadan yararlanılmadı ve zararlar tazmin edilmedi. Hamburg Başkonsolosu'nun kendi tavsiyesi üzerine yasadan yararlanılarak zararların tazmini için Konsolosluğa başvuruda bulunulmasına rağmen başvuru ilgili makamlara iletilmedi ve hiçbir yanıt verilmedi. (EK 11- İsa Acan'ın yanıt alamadığı dilekçelerle ilgili Mardin Valiliği'ne gönderdiği dilekçe.)

5. TUR ABDİN'DE ZİYARET EDİLEN SÜRYANİ KÖYLERİNDE HAK İHLALLERİ "TAŞLARIN ANLATMASI LAZIM BURADA. ÇÜNKÜ İNSANLAR ARTIK YOK."

5.1 Köylerin genelindeki durum.

Tur Abdin'de Zaz'ın yanı sıra ziyaret edilen Dayro da Slibo (Çatalçam), Derkube (Karagöl), Haḥ (Anıtlı), Der-Hadad (Mor Aho Manastırı), Bsorino (Haberli), Sare (Sarıköy) ve Kafro (Elbeğendi/Cennet) köylerinin hepsinde hak ihlalleri öyküsü neredeyse bire bir aynıdır: Raporun ilgili bölümünde ayrıntılarıyla anlatılacağı gibi Süryanilerin ev, tarla, arsa, mera, bağ, bahçe gibi taşınmaz malları üzerinde işgal vakaları yaşanmış ve yaşanmaktadır. Tapu ve kadastro keşif işlemleri için gelenler, silahlı aşiret mensuplarıncı kimi zaman tehdit kimi zaman "ikna" edilerek, kadastro işlemlerinin işgalciler lehine sonuçlandırıldığı görülmektedir. Açılan davalar sürüncemede kalmış, gerek aynı dönemdeki tapu kadastro kayıtlarının modernizasyonu çalışmalarıyla, gerekse açılan davalarda mahkemenin tayin ettiği keşif memurlarını korkutma, tehdit etme ve çıkar sağlama gibi çeşitli yöntemlerle tarla ve araziler işgalcilerin üzerine geçirilmiştir. 90'lı yıllarda köyleri devlet ve korucular tarafından boşaltılınca çeşitli Avrupa ülkelerine göç edip, resmi makamların çağrısı ile 2000'li yılların başında geri dönenler, Müslüman halk, özellikle güç sahibi Kürt aşiretler tarafından hoş karşılanmadığından tehdit ve tacize uğramışlardır ve bu husumet devam etmektedir.

Ayrıca Süryanilerin kültür mirasını oluşturan manastır, kilise arazilerine yasadışı bir şekilde inşaat yapmak, duvarla çevirip sahip çıkmak başvuru tipik yöntemlerden biri. Bu şekilde giderek o alana yayılmak ve Süryani topraklarını eriterek yok etmek amaçlanıyor.

Bunun örneklerinden biri de Midyat yakınlarında Mor Aho manastırı arazisine yapılan bir bina. Mor Aho bir SİT alanı ve şu an harabe halinde. Manastır arazisinin içine, bomboş arazide, hiçbir yerleşim yokken garip bir bina, güya bir ev yapılmış ve Manastırı da içine alacak şekilde çevresi duvarlarla çevrilmiş. Manastır, binlerce yıllık, Hıristiyanlık öncesinden pagan çağdan kalan bu tarihi yapı, evin duvarlarının içinde kalmış. Anıtlar Kurulu'na başvurulmuş, izinsiz, SİT alanı içinde inşa edilmiş diye. Anıtlar Kurulu, başvuru yapıldığında inşaat başladığından yıkımı kendilerinin yapamayacağını, belediyenin yapması gerektiği cevabını vermiş. Ancak Mardin büyükşehir belediyesi, yer Midyat belediyesi sınırlarında diye, Midyat Belediyesi'ne havale etmiş, Midyat da konuya Mardin Büyükşehir'in bakmasını gerektiğini belirtmiş, böylece yıllardır bir türlü bu bina ve tellerin takılı olduğu duvarlar yıkılmıyor.

Ziyaretimiz sırasında görüşmeler yaptığımız köylerdeki hak ihlalleri kısaca aşağıda yer almaktadır.

5.3 DERKUBE (KARAGÖL)

Anlatılanlar:

1995 yılında güvenlik gerekçesiyle köy yakıldı ve boşaltıldı. Terör örgütüne yardım etmekle suçlandık. Komşu köylerden (Zahuran bölgesi) kişiler yetkili makamlara

ihbarda bulunuyorlardı, terör örgütüne yataklık ediyorlar diye. Kendi yaptıkları şeyi bizim üzerimize atıyorlardı. “Sizi buradan kovacağız, kilisenizi cami yapacağız,” diyorlardı.

Amaç köyün boşaltılmasını sağlamak ve arazilere el koymak, köye ait ormanlarda ağaç kesmek. Köyü boşaltığımızda ilk yaptıkları şey ormanı kesmek oldu. Ormanı kestiler ve sattılar.

2002’de “geri dönüş” sırasında aşiretin silahlı adamları gelip Süryanileri tehdit ediyor.

2006 yılında kadastro işlemleri sırasında keşif için gelen kadastro memuru ile birlikte ölçüm yapma gerekçesiyle komşu Kürt aşiretinin silahlı adamları da geldiler. Silahlarını göstererek memurları da, bizi de tehdit ettiler. İki aşiret, biri HDP’li diğeri korucu, kadastro işlemleri sırasında memurla anlaşılabilir ve köyün arazilerine, tapulu tarla, bağ, bahçe ortak oldular. Yeni ev ve köyün eski evleri ile kilise hariç bütün araziye ortak çıktılar.

Süryanilerin bin dönümden fazla arazisi gasp edilmiş durumda. Süryanilerin açtığı 54 dava dosyası var. Yarısından fazlasında Süryanilerin lehine karar verilmiş. Geri kalanlar bekleniyor. Bir de 10’dan fazla yerin keşfi yapılmamış durumda, yapılacak.

Zaman zaman köye gruplar geliyor, tehdit ve taciz ediyorlar. Karakola şikayet ediliyor, ancak karakol ilgilenmiyor.

Arazilere el koyan aşiretlerden biri HDP’li. 2013’te HDP’liler tarafından çeşitli zamanlarda birbiri ardına kurulan üç komisyon sorun çözemedi, ya da bir şekilde etkisiz kılındı.

24 Ağustos 2018 tarihli Gazete Duvar’da yayınlanan Vecdi Erbay’ın Derkubé’nin Hırsız Ortakları başlıklı yazısı bu süreci anlatıyor. (Bkz.

<https://www.gazeteduvar.com.tr/hayat/2018/08/24/derkubenin-hirsiz-ortaklari/>)

Bu yazıdan sonra keşif yapıldı. Mahkeme tarafından keşif yapmak üzere hakimler görevlendirildi, bilirkişiler tayin edildi. Bütün bu süreçte Süryanilerin dava açtığı, davalı taraftan kişiler kimi zaman hakimin gözü önünde davacıların üzerine yürüyerek sözlü saldırıda bulundu, tehditler savurdu. Bir keşif sırasında güvenliği sağlamakla görevli korucuların gözü önünde bir Süryaniye fiziki saldırı girişiminde bulunuldu.

Toprakları üzerindeki haklarını savunmaya kararlı olan Süryani aileler, yörenin güçlü aşiretine “kafa tuttuğu” suçlamasıyla ağır bir düşmanlaştırma kampanyasının hedefi oldular. Direndikçe daha da büyük bir öfkeye karşılaştılar.

Davalı aşiretler sahip oldukları ekonomik ve toplumsal güçten yararlanarak kimi zaman Süryanilerden gözlerine kestirdikleri, yıldırabileceklerini gördükleri bir kişiyi ailesinin ve çocuklarının can güvenliğine yönelik tehditlerde bulunarak kendi taraflarına çekebildiler. Bu şekilde saf değiştiren Süryaniler dava sürecinde Süryani tarafının pozisyonuna zarar verebildiler, hukuk karşısında güçsüz duruma düşürerek, aşiretin daha da cüretlenmesine neden oldular.

Burada yaşanan gerçekte tüm Tur Abdin bölgesinde süregelen baskıları özetlemektedir.

5.4 DAYRO DA ŞLİBO (ÇATALÇAM)

Anlatılanlar:

Komşu köyün aşireti Süryanilerin tarlalarına el koydu. 2009’da kadastro çalışması başladı. Mahkemenin tayin ettiği keşif için gelen memurlar silahlı işgalcilerin baskısıyla kaçtı. Davalar açıldı. 2015’te bir kısım davanın keşfi yapıldı. Davalar Süryanilerin lehine

sonuçlandı; ancak işgal girişimleri devam ettiğinden 20 yıldır bu topraklarda ekin ekilemiyor, tarlalardan verim alınmıyor. Köyde üç Süryani aile yaşıyor.

30 yıl önce 25-30 aile vardı. Yurtdışına zorunlu göç yaşandı. Komşu köylerden ve aşiretlerden zaman zaman baskı devam ediyor. Tehdit ve küfürlerle köyü boşaltmamızı istiyorlar.

Son bir yıldır yurtdışında olan köylüler ziyarete dahi gelemiyorlar. Son yaşananlardan dolayı.

AKP'li yöneticilerden, İsvaç'deki Süryanilerin baskısıyla destek aldık.

Keşiflerde geçen konuşmalar: Süryaniler: "Bu araziler bizim". Müslümanlar: "Demeyin öyle, demeyin. Bunların hepsi Allah'ın; Allah'ın olan yerlere bizim demeyin.

Bir Süryani hanım anlatıyor. 15 - 16 yaşlarında bir kızı ve bir oğlu var. İlkokuldayken taşınmalı eğitimle okumuşlar. "Sınıfta yalnızca ikisi Süryani vardı. Çocuklar isyan çıkarmışlar, sınıfımızda bu iki Hıristiyanı istemiyoruz. Öğretmen hepsini susturmuş. "Bir daha duymayayım. Hıristiyan, Müslüman yok, herkes bir, eşit burada." Ağzlarını kapatmış. Ancak çocukların tavrı, bölgede Süryanilere olan davranışın doğrudan bir yansımasını oluşturuyor.

5.5 BSORİNO (HABERLİ)

Yalnızca Süryaniler yaşıyor. En önemli kiliselerden Mor Dodo bu köyde. Sayfo zamanı sığınma ve direniş yerlerinden biri.

Muhtar Şemun Güzel anlatıyor:

30 aileyiz. Köy milattan önce kurulmuş. Bazı yapıların kalıntısı var. Bazıları ayakta. 3. yüzyılda Hıristiyanlığı kabul etmişler.

Sarıköy (Sare) Hazreti İbrahim döneminde kurulmuş, burası mezra, orası köy. Sayfo'da çok etkilenmemiş, ama sonrasında çok insanımız öldürülmüş, 1915 sonrası Cumhuriyet dönemi boyunca, katliamlar, 1930'lar dahil. Tarlada çalışanı bile çekip vuruyorlardı. Öldürenler çevredeki Kürt köylerinden. Vurun gitsin malı mülkü bize kalsın. Bizimkiler sağlam çıktı. Burada kaldılar. 1919 - 1926 yıllarında bu köyde hâlâ Müslümanlar yaşıyordu. Mustafa Kemal zamanında geri döndüler. 1910'da buradaki kütüphanelerden kitaplar götürüldü. Barış yapılıyor – sözlü. Sayfo'da direniş ama sonrasında gafil avlayarak, kandırılarak, öldürülüyorlar.

Esas Sayfo'dan sonra insanlarımız öldürüldü. Çok basit nedenlerle insan öldürüldü. Adam korucu devletin silahıyla vatandaşı vuruyor. Mardin Metropolit Hana Dolabani kitap yazmış, bundan bahsediyor.

10 sene önce Sarıköy'de (Sare) yaşadık. 1994'te zorla korucular yerleşmiş. 2004'te sahipleri geri dönünce, devlet çıkın deyince çıkmadılar, çoluklarımızı çocuklarımızı dövdüler, yıldırmaya çalıştılar. Sarıköy boşaltıldı, şimdi asıl sahipleri yerleşti.

Sarıköy'de oturan 2 - 3 aile var, Avrupa'dakiler de boş bırakmamışlar.

Tekrar gelmek istediler, korucular karakol yapmak istediler, devlete şikayet ettik, müsaade etmediler.

Ormanımıza bile sahip çıkmak istiyorlar. Kendi ormanı var, onu kesmez, Süryani'nin ormanını kesmek ister. Fakirsen biz sana yardım edelim, bari çalma diyoruz. Gidiyor, Süryani'nin ormanını kesiyor,

İdil hastanesinde bir doktor var, dedi ki: "Yaşamınıza izin veriyorlar". Nasılsınız? Ne kadar iyi olunabilirse, o kadar iyiyiz. Yaşamamıza izin veriyorlar.

2006'da kadastro geldi, 7 köy var çevrede, hepsiyle düşmanlık yaşıyoruz, tarlalarımıza, arazimize el koydular, ormanımıza el koydular, kapışmayalım diye razı olduk. Yapabileceğimiz bir şey yok. "Ölümü gösterip sıtmaya razı ettiler."

Papaz Şaliba anlatıyor:

Buralıyım, burada doğdum. Ama 20 sene sonra, yaş 20, İsviçre'ye gittim. 2004'te döndüm, 1982-83-84 yılları. Süryanice okutulmak çok zordu, Süryaniceyi gizli öğrendik, çok zor dönemlerdi. Sonra göç ettim. Oranın vatandaşlığını aldım. Türkiye'de beni vatandaşlıktan çıkardılar, tekrar başvurduğum TC vatandaşlığına. 2010 civarları. Bir - iki sene bekledim. Askere gidersen dediler. Biraz bekledik. Bana mektup geldi, vatandaşlığınız kabul edildi. Askerliğe başvurduğum. 2004'te 1 ay bedelli askerlik, köye geldim, evimin temelini kazdım.

Benim Türk vatandaşı olmak istememin nedeni dönmek aklımdaydı, dönmek için vatandaşlığı aldım. Ailemi aldım getirdim buraya. Burada yaşamaya karar verdim. Çocuklarım orada doğmuş. Bakın, görün, sonra beni zorla götürdün demeyin diye güzel bir ev yaptım, evdeyken kendilerini İsviçre'de sanıyorlardı.

Çocukları getirmem çok zor oldu, okuldan kopardım. Büyük oğlan okumadı, şartlar zor. Diğer iki oğlum kızım, Karalar köyünde okudular, orta okula kadar. Kızım bir sene dershanede okudu. Ama sonra oğlum da kızım da İsviçre'ye geri döndü.

Geçimimiz bağcılık ve hayvancılık. Tarla yok denecek kadar az. Gasp edilmiş arazimiz var. Kadastro geldikten sonra zorbalıkla gasp ettiler. Gasp edenler dava açıyor. Biri bitiyor, biri başlıyor, isim değiştirerek, başka birinin adıyla dava açıyor. Bunlar ekilip biçilen araziler, ormanlarımız, yasal olarak idari sınırlarımızda bulunan, tarla, orman, mera.

Bıktırıp usandırsın, gitsinler diye yapıyorlar bunu

Hakime, savcıya gittim konuştum, aynı arazi, mahkeme lehimize karar veriyor, ama tekrar dava açıyorlar, başka isimlerle açıyorlar. Davayı kaybedince, Hazine'ye, Orman'a geçirmek için dava açıyor, devlete geçiyor, sonra devletten tekrar kendisi alıyor.

AKP ve HDP parti başkanı (Belediye başkanı AKP, belde parti başkanı HDP'li) birleşiyor, bu davaları açıyorlar.

Davayı kazanıyoruz. Bir hakim iyiydi, ikinci gelen hakim şahidi konuşturmadı.

Tarla ormana çevriliyor. "Gücenmeyin, kızmayın" diyor hakim. "Ben bin yıldır buradayım, babam dedem buradaydı, nasıl gücenmem, nasıl kızmam?"

Şu an davalar bitti. Kadastro tespit keşfinden 10 yıl geçtiği için, kendi dava açamıyor, ama Orman ve Hazine'ye devri için dava açıyor. Dilekçe yazıyor, başvuru yapıyor. "Ben yiyemedim, onlar da yemesin" diyor.

Kadastro başlayacak, gelin idari sınırlarınızı bildirin, diyorlar. Oysa idari sınır kayıtlarda var. "Çalışma alanı sınırı" çizecekmiz. "Herkes kendi sınırını çizsin." Adamda din iman yok, sınırını çiziyor, burası benimdir diyor.

Memurlarla da tartıştım. "Biz memuruz, teknisyeniz, bizim elimizde değil". Kadastro memuru, müdürü, "para ver düzeltelim" diyor. Hesap sorunca, "beni öldürürler" diyerek, yalan beyan veriyor.

Karalar beldesinden kaynaklanıyor en çok. Düşman olmayalım dedik. AKP'li belediye ve belde başkanı sorun çıkaranlar. "Siktir olup gideydimiz de buralar bize kalsın" dediler.

Taciz, tehdit yakın zamanlarda da oldu. Üç sene önce bizim tarlalara özel mühendis getirmişler, ölçüm yapıyorlar. Benim dedemin arazisiydi, bizimkiler gidin bakın, ne oluyor dediler. Belediye Başkanı oradaydı. N'oluyor dedik, Karalar'a telefon ettiler, 15 kişi

geldiler, bizi darp ettiler, darp edilmeyen yerimiz kalmadı, hastanede bize rapor vermediler, biz daha hastaneye gitmeden hastaneyi ayarlamışlar, rapor alamadık. Onlar bize saldırdılar dediler. Karşı taraftan hiç kavgaya dahil olmayanlar gittiler rapor aldılar, baktık biz hapse gireceğiz, davadan vazgeçirmeye çalıştık.

Şu an IŞİD'in yaptığı, bize yapılanların onda biri değildir. [Sayfo sonrasında, Cumhuriyet döneminde] 20 kişiden 19'u öldürüldü bu topraklarda. Süryani milleti Osmanlı'da yok. Ermeni Milleti, Rum Milleti, Musevi Milleti var, Süryani milleti yok.

Muhtar: "Taşların konuşması lazım, bütün bunları anlatmak için, çünkü insanlar yok, insanlar öldürüldü".

Bir Süryani genç:

Size bir hikaye anlatayım: Köylünün biri mavi gözlü, "sen gözlerin mavi, gavursun" dövüyorlar, bıkiyorlar bunu dövmekten, senden başka gavur var mı? Başka bir köyden başka bir Süryani, gizliyor Süryaniliğini, dövülen önce direniyor, söylemiyor öteki Süryaniyi, ama sonunda yılıyor, "ha o da Süryanidir" diye gösteriyor gizleneni. Onu da dövüyorlar, ikisi bir kenara çekilmişler, inleye sızlaya yaralarını iyileştirmeye çalışıyorlar, sonradan dövülen, "beni niye söyledin?" diyor. Öteki cevap veriyor: "Hazreti İsa için iki tokat yemişin, fazla mı?"

Süryanilerin el konulan arazi ve meralarını geri almak için açtıkları davalar devam ediyor

Köyde bir sağlık ocağı var, bir sağlık görevlisi atanıyor. Sonra sağlık ocağı kapatılıyor, görevli de idil devlet hastanesine tayini çıkıyor. (Diyarbakırlı). Ama bu kişi köyde kalmaya devam ediyor, devam ettiği gibi yerleşmeye, hayvan alıp kendisine ait olmayan Süryanilerin tapulu arazilerini işgal ediyor ve sahip çıkıyor. Valiyle, kaymakamla görüşme yapılıyor.

Bir Bsorinolu:

Ahmet Türk'e söylendi, "bir tane adamdır ne istiyorsunuz"? dedi. Adam AKP'li. Yetkili makamlara başvuruda bulunuldu sonuç alınamadı. Tipik yerleşme ve genişleme yöntemi.

5.6 İŞTAR, SARE – (SARIKÖY)

Eski muhtar Fikri Turan anlatıyor. Şamun Hanne Haydo'nun (Süryani halk kahramanı) torunu.

94'te devlet köyü Süryanilerden boşalttı. 95'te korucular yerleştirildi. Sonra 2004'te geldim ben. Şırnak valisi onları çıkardı, çıkmak istemediler, Şırnak valisi Osman Güneş bunları zorla çıkardı. Dışarıdan da, buradan da çok emek verildi. 184 dilekçe verildi, İçişleri bakanlığına kadar. Çok uğraştık. Birkaç yıl sürdü. Almanya, Hollanda'ya gittim. Köye dönüş yasasıyla birlikte döndük.

Kiliseyi ellemediler, ama köyü bozmuşlar, kilisenin üzerine nöbet kulesi yapmışlar. 6 - 7 kule yapmışlar.

5 - 6 aile kışın da kalıyor.

1994'te 33 hane. Her evin en az 150-200 koyun ve keçi sürüsü vardı. Büyükbaş da vardı. Hepsini kaybettik.

Karakolu olan köyler boşaltılmadı. Bsorino - Haberli köyünde karakol vardı, böyle 7 - 8 köy var.

Ya korucu olacaksınız, ya gideceksiniz dendi.

Tapu kadastro geldi. Karalar beldesindekiler çoğunu aldılar. Eskiden öyle değildi, köydü, belde oldu, hepsini almak istediler.

2006'da kadastro geldikten sonra her gün baskın verdiler. Karakol da üzerlerine gitmiyor tabii.

Bsorino'da yaşananlar burada da yaşandı. Çocukları iki - üç sefer dövdüler.

Eskiden Karalar köyü iyiydi, sonradan çoğaldılar, "bizimdir" demeye başladılar. Eskiden azınlıktılar, şimdi çoğunluk oldular. Biz çoğaldık, şimdi daha fazlaya hakkımız var diyorlar yani. Fırsat ellerine geçince zorbalık.

Belediye başkanı AKP, belde parti başkanı HDP'li. Birbirlerine bir şey demiyorlar. İdeolojik değil, çıkar. Eskiden Karalar köyünde 7 kilise vardı, şimdi hiç yok. Süryani ismi Crowën - Rovin.

Ormanlar yandı. Çatışmalar neden oldu.

5.7 TUR İZLO KÖYLERİ

Bölgenin tarihi adı Tur-İzala. Bu ad Tevrat'ta bile geçiyormuş.

Bölgenin köyleri: Kafro-Elbeğendi, Arkâh- Üçköy, Arbo- Taşköy, Uhwo- Güzelsu, Badebbe- Dibek, Saydari- Üçyol ve Harbtho D'meşko- Dağıçı

Komisyon üyeleri Ayşe Günaysu ve Meral Çıldır olarak, 11 Kasım 2017 tarihinde Tur İzlo köylerine gitmek üzere bölgeye geldiğimizde, "operasyonlar" olduğu gerekçesiyle asker tarafından durdurulduk. İzin alarak Tur İzlo köylerinden ancak Kafro'ya gidebildik.

Kafro köyünde anlatılanlar:

Sayfo döneminde bu bölgenin Süryanileri Mor Malke manastırına (Arkah köyü) sığındı. Harbtho D'meşko köyüne PKK şehitliği yapılmış. Çünkü 1997'de bir PKK militanı öldürülmüş, oraya gömülmüş, ama ardından başka yerlerden de cenazeler getirilerek buraya gömülmüş, "şehitlik" haline getirilmiş. Harbto D'Meşko ile komşu Maare Müslüman köyü. Mezarlık Süryani köyünün topraklarına yapılmış. Burası Sit alanı. Mezarlık yapılmaması lazım.

Mardin'in Süryani belediye başkanına başvurduk, "mezarlık büyürse buraya cami inşa edilecek," dedik. "Bölgeyi rahat bırakın. Burası Tur İzlo, tarihsel olarak Süryaniler için çok önemli bir bölge. Süryani kültürü yeniden yeşerecekse burada yeşerecek. Köylere dönüşler oldu, evler inşa edilmeye başlandı, bu tür gelişmeler, arazi işgalleri buna engel olacak." Ancak bir sonuç alamadık.

Harbtho D'meşko'nun komşu köyü Müslüman Maare köylüleri, şehitlik büyüyünce cesaretleniyorlar, sahte tapular çıkarıp Harbtho D'meşko'nun sınırları içine giriyorlar, sahte tapu çıkarıyorlar.

Nusaybin'de bir Tapu Kadastro memuru yardımcı oluyor. Maare köyüne gittiğimizde silahlı geldiler, bu tapu müdürü, Süryanilere "siz gidin, size bir şey olmaması için siz gidin, biz geleceğiz, sınırlarınızı sizin istediğiniz gibi tespit edeceğiz". Geliyor, onların istediği gibi yapıyor.

Kesin dönüş yasası çıkınca 2003'te ev yapmaya başladık. Barmunus(Pelitli) köyü komşu köy. Bizden burada iki kişi vardı, buraya saldırdılar, birini vurmaya kalktılar, bu kişi silahla kendisini savundu, onu hapse koydular. Mahkeme oldu, çıkardılar. Gördüler bunlar kararlı, sonradan bir taciz-tecavüz olmadı. "Bize rahat mal lazım" diyorlar.

1994'te köy boşaltılıyor. Babam ve iki kardeşim buradaydı. Devlet "artık biz sizi koruyamayız, Enhel'e yahut başka köylere gidin," dedi. Biz dedik, yok, eğer buradan gidersek Avrupa'ya gideriz. 1994'te Avrupa'ya gittik.

Burada bomba patladı, Bir Süryani çocuk ayağını kaybetti.

Biz çıktığımızda biliyorduk, o dönemde de hareket vardı. Korkunçtu. PKK çıkmıştı. Biz dedik Avrupa'da çalışacağız, işe gideceğiz, biraz para toplayacağız, bedelli askerlikle yine buraya döneceğiz. Haberler geliyor, daha kötüye gidiyor. 2002'de bir festival oldu, birbirimizi gördük, niye dönmüyoruz. Ecevit çağrı yaptı, köye dönün diye. Dönüşümüz öyle kendiliğinden, tesadüf olmadı, resmi oldu. Konsoloslarla oturduk, konuştuk, Ankara'ya geldik, projeyi çizdik, yeniden inşa için. Kurumlarla görüştük, resmi olarak bu proje yapıldı. Devlet yolu yapacağım dedi. İlk 2000'de keşfe geldik, buralar yasak bölgeydi. 2002'de Ankara'dan haber geldi dönebilirler diye. Askerler kilisedeydi. Yasak bölgesi. Evleri toplarla yıkmışlar, PKK kullanmasın diye. Köy harabe halindeydi. Biz kaldık burada. İzin verdiler, yol verdiler, çalışmaya başladık. Devlet biraz destek verdi ama tam katkı olmadı. Altyapının yüzde 40'ını biz ödedik.

Başlangıç olarak bu bölgede biz başladık. Vergi gibi resmi işlemler burada yapıldı. Taşla çalışmak Süryaniler için önemli. "Taş yeniden hayat kazandı". Süryanilerin taş işçiliği yeniden doğdu, insanlar görmeye başladı. 90'larda taş işçiliğine izin verilmedi, "gavur işi" diye.

Hükümetin "köye geri dönüş" zamanı bize verdiği vaadlerin yüzde 5'i ancak gerçekleşti. Altyapı, kanalizasyon, elektrik, su, kaldırımlar, bunların hepsini biz yaptık. Biz "emek bizden, işçileri biz getireceğiz, malzemeyi siz verin" dedik.

İş makinalarını onlar verdi, şoförlerin maaşı, yakıtı, yemeğini biz verdik. Haftada 300 - 400 TL. İşçilerin yemeğini de biz veriyorduk. Parke taşlarının % 40'ını biz ödedik. Vaadler sözlü. Yazılı bir protokol yapılmadı.

Yolu yapacağız dediler, başladılar ama devam etmedi, bitirilmemiş. 11 yıldır Valilik geleceğim, yapacağım diyor, hâlâ yapılmadı. Ama Kaymakam "benim sayemde oldu" diyor.

2004'te inşaat başlıyor, mimar Almanya'da arkadaşım. İki görevli. Biri mimar, biri yardımcı, iki kişi. Pelitliler, Botaş'ın arkası, orası boştu, korucuydular. Hayvanları buradaydı. Mimar, bizi taciz etme, biz geleceğiz, diyor. "Sen kimsin?" dediler, silahlı halde geldiler. Mimar baltayla yaralandı. Ama gitti, pompalı tüfeğiyle peşine düştü, o da onları vurdu. Hapse düştü. Sonradan peşlerine düştüğü için "meşru müdafaa" olmadı. Ama 2 ay yattı, çıktı.

6. SÜRYANİLER İÇİN GÜVENSİZ HAYAT DEVAM EDİYOR

6.1 Temmuz 2019'da Süryani yaşam alanlarında yangınlar

26 Temmuz'da Deyrulzafaran Manastırı'na ait zeytinliklerde sabaha karşı saat 03:00 dolaylarında yangın çıktı. Hızla yayılan yangın güçlükle söndürüldü. Zeytinlikler Manastır ekonomisi için büyük önem taşıyor, zeytinden elde edilen ürünlerden elde edilen gelirle Manastır'ın bakımı ve ihtiyaçları karşılanıyordu.

Bundan sadece bir gün sonra, 27 Temmuz'da Tur İzlo bölgesindeki tamamı Süryanilere ait köylerin çevresinde peş peşe yangınlar çıktı. Yangın bu köylerden Kafro'ya çok yaklaştığından endişeye yol açtı. Bkz. <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/22735/suryani-yerlesim-yerlerinde-pespese-yaniginlar>

Süryaniler yangınların kundaklama kaynaklı olduğunu düşünüyorlar. Bkz. <https://bianet.org/bianet/ekoloji/210983-suryani-koylerindeki-yaniginlar-sabotaj-olmasa-bile-ihmal-buyuk>

26 Temmuz'daki Deyrulzafaran Manastırı zeytinliklerinde çıkan yangına müdahale eden itfaiyenin raporunda yangının 3" farklı" yerden başladığı belirtildi ve yangın nedeni

“tahminen” kundaklama olarak kayıtlara geçti. İtfaiye Artuklu Grup Amiri A. Halim ÇURĞATAY imzalı rapor Ek. 12’de yer alıyor.

6.2 Tehdit altında yaşama örnek vaka: Mor Abrohom Manastır görevlisine saldırı ve darp

Midyat Merkez’e bağlı Süryani manastırı olan Mor Abrohom-Mor Hobil harabe halindeyken 2001 yılından itibaren onarım çalışmaları başlıyor. Yerel Süryani gençler buraya ağaç dikmeye başlıyorlar. Manastır bahçesi giderek daha da yeşilleniyor, bol ağaçlıklı bir parka dönüşüyor. Bize yerinden verilen bilgiye göre park o kadar seviliyor ki, bir mesire yeri haline geliyor, az sayıda Süryani, çok sayıda Müslüman aileler buraya piknik yapmaya geliyorlar. Park gelişip güzelleştikçe düğünlerin dış mekân çekimleri burada yapılmaya başlanıyor. Bu durum Manastır bahçesinde ekonomik faaliyete de yol açıyor. Fotoğraf çekimi için fotoğrafçılar düğün söz konusu olduğu için yüksek ücretler alıyorlar. Öte yandan parkın tuvalet, tuvalet bakımı ve temizliği Manastır tarafından karşılanıyor. Ancak parkın ziyaretçileri temizliğe ve düzene dikkat etmiyorlar, gelenler çöplerini bırakıyorlar, tuvaletler kirleniyor, çiçekler koparılıyor. Parktan çeşitli esnaf gruplarının para kazanması, bakımının ise Manastır tarafından karşılanması üzerine en sonunda Manastır yönetimi fotoğraf çekimi için gelen gruplardan 10 – 30 TL arası son derece cüzi bir giriş ücreti almaya karar veriyor

Bu arada zaman zaman parka dönüşmüş Manastır bahçesine eğlenmeye gelen grupların Süryani manastır görevlilerini “Sizi gidi gavurlar, sizi göndereceğiz, burasını camiye çevireceğiz” gibi sözlerle taciz ve tehdit ettikleri, hatta üzerlerine yürüdükleri aktarılıyor.

Son olarak 11 Temmuz 2019 tarihinde düğün için fotoğraf çekilmek üzere buraya gelen Midyatlı Müslüman ailenin erkekleri ücret ödemeyi reddediyorlar ve manastır görevlisini ağır bir şekilde darp ediyorlar. Yardımına gelen ve diğer görevli de aynı şekilde dövülüyor. Manastır görevlisi hastaneden darp raporu alıyor, ancak “araya girenler” tarafından şikayet etmesi önleniyor. Tur Abdin Süryanilerinin bu raporun tümünde anlatılan yaşam koşulları, bu “araya girenler”in, darp edilen kişiyi şikayetten vazgeçirmek için hangi gerekçeleri kullandıklarını tahmin etmek hiç zor değil.

“Sen benim evime geliyorsun, benim evimde haklı bir talebim nedeniyle beni dövüyorsun”

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

7.1 Rahibe’ye ilişkin:

- Rahibe, kendisini çevreleyen düşman bir dünyanın ortasında yalnız ve sahipsiz kalmış durumda. Bölgenin özellikleri, köyün terk edilmiş görünümü, kilisenin bir tepe üzerinde yükselmesi, en yakın ilçenin 20 km uzaklıkta olması, her şey zaten tek başına korkutucu. Buna ek olarak gördüğü düşmanlık, aldığı tehditler, yaşadığı tacizler, kendisinin orada istenmediğinin çeşitli şekillerde açıkça ifade edilmesi Rahibe’yi can güvenliğinden yoksunluk duygusu içinde, korkulu bir yalnızlığa mahkûm ediyor.
- Bu durumda yetkili makamların, Valiliğin, Kaymakamlığın, ilgili bakanlıkların, güvenlik yetkililerinin ve diğer mercilerin ele ele vererek Rahibe’nin terk etmemeye yeminli olduğu, yıllardır sahip çıktığı kilisede korkmadan, can güvenliğinden emin bir şekilde yaşaması sağlanmalıdır.
- İstanbul’da saldırılar sonrasında sinagogların önünde polis korumasının sağlandığı gibi Zaz köyündeki Mor Dimet Kilisesi’ne de koruma sağlanmalı; kilisenin dört bir yanı izlenecek şekilde kamera sistemi kurulmalıdır.

7.2 Turabdin'in Süryani köylerine ilişkin

- Turabdin-Midyat Süryani köyleri tarihsel, dinsel, sosyolojik, ekonomik nedenlerden kaynaklanan ağır tehdit altındadır. 2002 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin çıkardığı "Köye Dönüş" yasası üzerinde Avrupa ülkelerinde işlerini bırakıp, düzenlerini bozup ata toprağına, köyelerine gelen ve ekonomik yük altına girip evlerini yeniden inşa eden, ancak sürekli olarak arazi kaybına uğrayan, tehdit altında yaşayan, fiziki saldırılara uğrayan Süryanilerin tüm bunlara karşı etkin bir şekilde korunması için her türlü önlem alınmalıdır.
- Bu amaçla, mülki amirler, ilgili bakanlıkların bölge/il/ilçe müdürlükleri, Tapu Kadastro yetkilileri, güvenlik yetkililerinin temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulmalıdır. Bu komisyon Süryani köyleriyle görüşmeler yapıp sorunları tespit etmelidir. Hak ihlallerinin faili durumundaki aşiretin ileri gelenleriyle görüşmeler yaparak devletin hak ihlali mağdurlarının yanında olduğu kararlı bir şekilde anlatılmalıdır. Bu bağlamda özellikle Zaz özelinde komşu Ortaca köyünden gerek Rahibe'ye, gerekse Zazlı Süryanilere ağır sorunlar yaşatan Muhtar Feyzullah Aslan'ın bireyi olduğu Aslan ailesine, devletin Rahibe'ye yapılan her türlü taciz, hakaret, tehdidin hesabını soracağı, bunların cezasız kalmayacağı mesajı güçlü bir şekilde verilmelidir.
- Yapılan görüşmeler bir rapor haline getirilmeli ve üst makamlara sunulmalıdır.
- Komisyon çalışmaları sivil toplum kuruluşlarının denetimine açık olmalıdır.
- Güvenlik önlemleri bağlamında Süryani köylülerle komşu Müslüman Kürt aşiretler arasındaki arazi gaspı nedeniyle yaşanan sorunlarda korucuların görev almaması sağlanmalıdır. Korucuların mal, mülk, arazi gaspında çıkarları vardır, taraftırlar, dolayısıyla bu konularda asayiş sağlama görevi onlara verilmemelidir.
- Adalet Bakanlığı'na bağlı birimler, sürüncemede kalan davalara, bu davalarla ilgili tespit-keşif-bilirkişi işlemlerine ilişkin bir araştırma süreci başlatılmalı, keşif işlemleri sırasında müdahalelerin önüne geçecek tedbirler alınmalıdır.
- Zaz özelinde;
 - Zaz köyü zorla boşaltıldığı halde yasa kapsamında boşaltılan köylerden sayılmadığı için zararları karşılanmamıştır. Zaz köyünün ve Zazlı Süryanilerin gerek boşaltma sürecinde, gerekse halen devam eden hak ihlallerinden kaynaklanan zararları tazmin edilmelidir.
 - Zaz köyünün tapu kadastro işlemlerinde İsa Acan'ın belirterek yetkililere ilettiği hatalar düzeltilmelidir. Bunun için yetkililer İsa Acan'la doğrudan temasa geçmelidir.
 - Nisan 1993'te köyün boşaltılmasının ardından Ortaca köylülerinin hukuksuz bir şekilde yerleştiği ve halen işgal altında olan evler boşaltılmalıdır.
 - Köyün tarihsel ve kültürel dokusunun korunması için gerekli önlemler alınmalıdır.

İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi
İrkçılık ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon

Temmuz 2019